

Romànic

Nova presentació

La remodelació de la col·lecció d'Art Romànic del MNAC, que s'ha dut a terme gràcies al patrocini de FUNDACIÓ MAPFRE, té com a objectiu l'actualització del discurs museogràfic, basat en la racionalització de l'ordre i de la selecció d'obres, i dels aspectes vinculats amb la seva presentació i conservació. Aquesta nova proposta és fruit d'un llarg procés, i ha comportat un intens treball de recerca i reflexió transversal i interdisciplinària que ha implicat tant l'Àrea d'Art Romànic com la de Restauració i Conservació Preventiva.

Aquesta remodelació, que no afecta els aspectes arquitectònics, ha permès incorporar millores importants en les instal·lacions, especialment en la il·luminació de les obres, els sistemes de conservació preventiva, el manteniment i l'eficiència energètica. Totes les actuacions realitzades han buscat, per una banda, aconseguir les condicions òptimes per a la conservació de les obres d'art i, per una altra, oferir al visitant les condicions més adequades per a l'apreciació dels seus valors estètics, històrics i culturals.

L'Art Romànic del MNAC: nova presentació

La col·lecció d'Art Romànic del MNAC està integrada per obres dels segles XI, XII i XIII, entre les quals destaca l'excel·lent sèrie de conjunts de pintura mural, única al món. Aquestes pintures, procedents en gran part de les esglésies romàniques dels Pirineus, van ser comprades i traslladades al Museu majoritàriament, entre 1919 i 1923 per evitar-ne l'exportació. La col·lecció es completa amb un ric fons de pintura sobre taula –el conjunt més nombrós i antic de l'Europa romànica–, de talla en fusta, escultura en pedra i orfebreria.

Amb l'objectiu de racionalitzar el discurs i evitar reiteracions, s'ha dut a terme una important reordenació de les obres, i una reducció en la selecció de peces exposades, a excepció dels grans conjunts de pintura mural i les seves estructures, l'emplaçament dels quals no ha variat. Aquests conjunts defineixen el discurs cronològic i estilístic en el qual s'intercalen les sales dedicades a les diverses tècniques i tipologies: la pintura sobre taula, l'escultura en fusta, l'escultura monumental i l'orfebreria.

S'han potenciat els eixos que ofereixen les sales amb la instal·lació d'obres claus que reforcen l'itinerari, com és el cas de la Lapidació de sant Esteve (Sant Joan de Boí) o de les talles dels Davallaments de la Creu. Com a novetat, s'exposen, per primera vegada de manera permanent, un conjunt de teixits coptes.

La gènesi de la col·lecció i la tècnica dels arrencaments de la pintura mural

A la nova presentació també s'incorporen elements que expliquen la gènesi de la col·lecció i la tècnica dels arrencaments de pintura mural, com ara un vídeo que documenta l'arrencament d'una part de les pintures de l'església de Sant Joan de Boí, que van portar a terme l'any 1978 tècnics del Museu, mitjançant la tècnica del *strappo*. El procediment és força similar al que va emprar l'equip d'especialistes italians que es va encarregar de la gran campanya d'arrencaments de 1919-1923, excepte pel que fa a la creació del nou suport de les pintures arrencades, on s'empren materials que aleshores no existien.

El conjunt de pintura mural romànica més valuós del món: novetats en el tractament del color, les llacunes i la il·luminació

Pel que fa el conjunt de pintura mural, el més valuós i singular del món conservat en un museu, les intervencions realitzades s'han centrat molt especialment en la il·luminació i, en algunes de les sales, en el tractament del color dels murs de suport, per tal d'afavorir la contemplació de conjunts tant rellevants com són el de Sant Climent de Taüll, Santa Maria de Taüll, Sant Joan de Boí, Sant Quirze de Pedret, Sorpe, Cardona o Sixena. En general, s'ha buscat una presentació més clarificadora per l'espectador, i amb aquest objectiu alguns fragments han estat reubicats.

Detall de l'ábsis de Sant Quirze de Pedret

També fruit d'aquest procés, una novetat important és l'aplicació d'un nou criteri per al tractament de les llacunes, els fragments on s'ha perdut la pintura. Aquestes llacunes s'han reintegrat amb un morter fet amb sorres procedents de la mateixa zona que la pintura tractada, tal com s'ha posat en pràctica a Sant Joan de Boí o a Sant Quirze de Pedret.

Pintura sobre taula: el conjunt més nombrós i antic de l'Europa romànica, més a l'abast de l'ull de l'espectador

La col·lecció de pintura romànica sobre taula del MNAC és una de les més importants del món, i un testimoni preciós de la importància de la producció de mobiliari policromat a la Catalunya medieval. Les obres més significatives són els frontals d'altar, de vegades completats amb les taules laterals, els baldaquins i les bigues.

La manera d'exposar aquestes peces, principalment els frontals d'altar i les taules de baldaquí, a una alçada molt més propera a l'ull de l'espectador, per tal de facilitar la seva contemplació directa és una de les novetats que incorpora la remodelació.

Escultura en fusta i en pedra: noves peanyes, sistemes d'ancoratge i vitrines

La col·lecció d'escultura en fusta del MNAC és també de gran importància, no només per la seva riquesa tipològica (crucifixos, marededéus, davallaments de la creu) sinó perquè algunes de les peces que conserva són obres fonamentals del romànic europeu, com és el cas de la *Majestat Batlló*.

La forma de presentar aquestes peces, les peanyes, els sistemes d'ancoratge i les vitrines s'han renovat amb l'objectiu d'apropar les obres al públic, de potenciar el seu sentit tridimensional i facilitar les tasques de conservació i neteja. Cal assenyalar també la nova ubicació i manera d'exposar les talles dels davallaments, ara presentades a la sala que acull les pintures de Sorpe.

Sala de les pintures murals de Sorpe i Davallament de Santa Maria de Taüll

L'escultura monumental, aplicada a l'arquitectura, està present a les col·leccions del MNAC amb un conjunt de capitells procedents de claustres i portalades de monuments catalans, principalment. La nova presentació incorpora les bases del *Baldaqú de Ripoll*, obra molt representativa d'un dels tallers més importants del romànic, dipòsit del bisbat de Vic.

La nova presentació ofereix també la possibilitat de contemplar la recreació en 3D de la portalada de Ripoll, l'obra escultòrica més monumental del romànic català, projecte realitzat per la Universitat Politècnica de Catalunya i que es va poder veure a l'exposició *El romànic i la Mediterrània*, organitzada pel MNAC l'any 2008.

El tresor romànic: l'orfebreria i els esmalts

El recorregut culmina amb els objectes d'orfebreria, que constituïen els tresors de les esglésies medievals. Aquests objectes tenien una funció litúrgica, però a la vegada formaven el patrimoni material dels temples, el seu sistema d'acumulació de riquesa.

Les vitrines mostren una selecció de peces d'èpoques diverses del fons d'orfebreria romànica del Museu. Dues es dediquen a l'anomenada obra de Llemotges, la cèlebre producció d'objectes de coure esmaltats amb centre en aquesta ciutat del nord d'Occitània.

Campanya de restauració i conservació preventiva: un nou criteri per la reintegració de les llacunes

L'Àrea de Restauració i Conservació Preventiva del MNAC ha treballat en un dels fragments de pintura mural més emblemàtics de la col·lecció: *La Lapidació de Sant Esteve*, de Sant Joan de Boí, actuació que va servir per instaurar un nou criteri de reintegració de les llacunes a les pintures murals. Després d'uns mesos d'observació, es van fer anàlisis per diagnosticar l'estat de conservació de l'adhesiu de suport i es va intervenir en la consolidació de la pintura. Es va efectuar una neteja superficial i, després de retirar els estrats successius de color que cobrien les llacunes, es va fer una nova proposta de reintegració cromàtica tot recreant el morter original de calç i sorra -a partir de l'estudi dels morters, del color de les sorres segons la procedència i de la seva granulometria. Aquesta actuació s'ha aplicat en els fragments i en els absis en els quals s'ha decidit intervenir.

El tancament de la sala d'Art Romànic ha permès abordar algunes intervencions puntuals de conservació-restauració difícilment compatibles amb l'obertura de la col·lecció al públic. A tall d'exemple, s'han pogut reintegrar alguns fragments de pintura mural que havien quedat fora de lloc l'any 1995. És el cas d'un dels àngels de l'absis lateral de Sant Climent de Taüll, traspasat fins ara en un suport pla i exposat a l'exterior de l'absis, que s'ha pogut incloure en el conjunt. Gràcies als diversos estudis tècnics, historico-artístics i documentals realitzats els darrers anys també s'han pogut ubicar en l'emplaçament corresponent alguns dels fragments del conjunt de Sant Joan de Boí que es trobaven fora de lloc, així com també s'ha pogut corregir la col·locació dels fragments de pintures de l'absis de l'Evangeli de Sant Quirze de Pedret, i s'ha aprofitat l'ocasió per netejar-los i aplicar el nou criteri de reintegració a les llacunes.

En el procés de remodelació de la col·lecció d'art romànic, les tasques de l'Àrea de Restauració i Conservació Preventiva han estat sobretot de control de l'estat de conservació i d'assessorament en el disseny de noves vitrines, en la il·luminació i en els suports i ancoratges. L'objectiu ha estat sempre el d'allargar la vida de les obres i garantir tant la seva conservació, com la seguretat, el manteniment i l'accés per a la inspecció.

Millores en l'àmbit del manteniment de les instal·lacions i la conservació preventiva

La sostenibilitat ha estat un objectiu prioritari en el plantejament de les actuacions relacionades amb el manteniment de les instal·lacions, la il·luminació i la conservació preventiva en la remodelació de la sala d'Art Romànic. S'han instal·lat focus amb làmpades halògenes d'alt rendiment per il·luminar les peces. Aquests projectors estan dotats de detectors de presència que, fora de l'horari de visita, activen la il·luminació de vigilància/neteja imprescindible per garantir aquestes operacions amb el mínim consum energètic i evitar la projecció de llum directa sobre les obres d'art. Ambdues solucions redueixen la incidència de les radiacions sobre les obres d'art i aconsegueixen un estalvi energètic notable.

Per il·luminar l'interior dels absis des de la base, i per il·luminar les zones de pas, s'han instal·lat focus amb tecnologia Led regulables en intensitat. S'ha escollit aquesta tecnologia tant per motius energètics, com per evitar canvis de temperatura a l'interior dels absis. La instal·lació d'il·luminació d'emergència s'ha adequat a la reglamentació vigent.

Les divisions que defineixen els diferents espais, aprofitades per passar-hi les instal·lacions, s'han cobert, amb l'objectiu d'augmentar el rendiment de la instal·lació climàtica i de limitar l'acumulació de brutícia. A més, s'ha augmentat el nombre de registres o accessos al seu interior.

Altres actuacions han estat la instal·lació de punts de xarxa informàtica i els equipaments per accedir a zones elevades i de difícil accés.

Activitats

Aquesta tardor, el MNAC i els Amics del MNAC organitzaran una taula rodona i un cicle de conferències que tindran lloc a l'auditori del Museu i a les sales d'art romànic. En aquestes sessions, diversos especialistes del MNAC i altres participants convidats explicaran el projecte de la remodelació, així com algunes de les obres i aspectes més rellevants de la col·lecció.

Educació

La remodelació de les sales de Romànic ha comportat l'actualització d'algunes de les activitats educatives que el MNAC, després dels mesos de tancament, tornarà a oferir a partir de la tardor al públic escolar i familiar. A l'octubre també es posarà en marxa una nova proposta d'***Els enigmes del MNAC*** centrada en aquesta col·lecció.

Fitxa tècnica

Romànic

Nova presentació

Superfície remodelada: 2803 m²

Superfície de la col·lecció d'Art Romànic: 2.803 m²

Numero d'obres exposades: 145

Il·luminació directa: 324 focus amb làmpades halògenes i 300 focus Led
Enllumenat de vigilància/neteja: 35 focus, amb tecnologia Led.

Estalvi energètic

Situació anterior: 125.382,00 KWh anuals

Situació actual: 45.658,00 KWh anuals.

Estalvi energètic anual de 79.724,00 KWh.

Oficina de Premsa del MNAC
Tel. 936 220 360 (ext.1016/1017)
premsa@mnac.cat